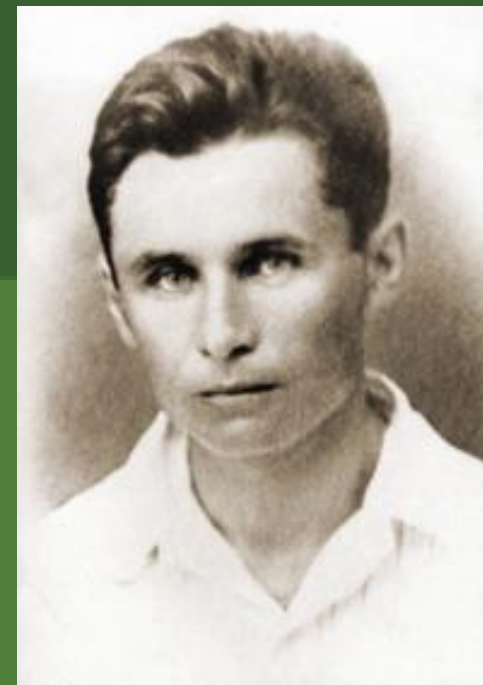

Рідна мова – його життя

*до 110-річчя від дня народження
Михайла Андрійовича Жовтобрюха*

Наукова бібліотека
Полтавського національного педагогічного університету
імені В.Г. Короленка

Михайло Андрійович Жовтобрюх

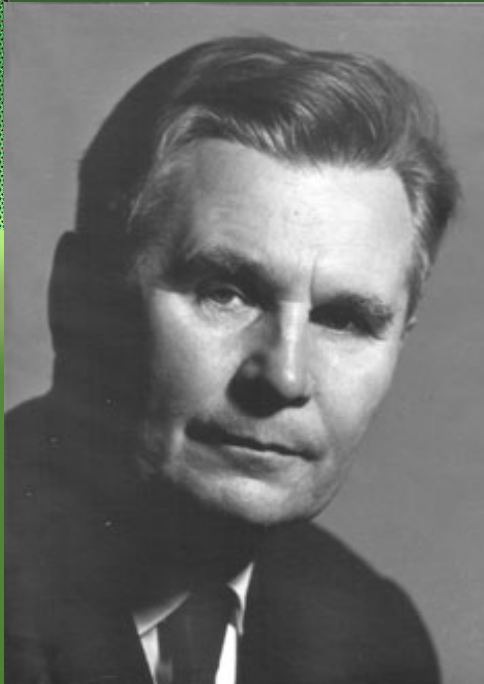
(17. XI 1905, с. Ручки, тепер Гадяцького р-ну Полтавської обл. – 16. XII 1995, Київ) – відомий мовознавець, фахівець із фонетики, граматики й історії української мови. Доктор філол. наук (1964), професор (1965). Після закінчення

Дніпропетровського інституту народної освіти (1929), викладав у Запорізькому педінституті.

У 1937–1941 і 1944–1948 рр. – доцент Київського педінституту.

Згодом завідував мовознавчими кафедрами в педінститутах Тюмені, Бухари та Черкас. У 1959–1982 рр. – завідувач відділу теорії української літературної мови Інституту мовознавства ім.

О.О. Потебні АН УРСР. Водночас (у 1960–1985 рр.) – професор Київського педінституту ім. О.М. Горького.

Автор численних праць із проблем сучасної української мови (фонетика, словотвір, морфологія, синтаксис), історії української мови й українського мовознавства, стилістики, культури мови, соціолінгвістики, порівняльної граматики східнослов'янських мов, діалектології російської мови.

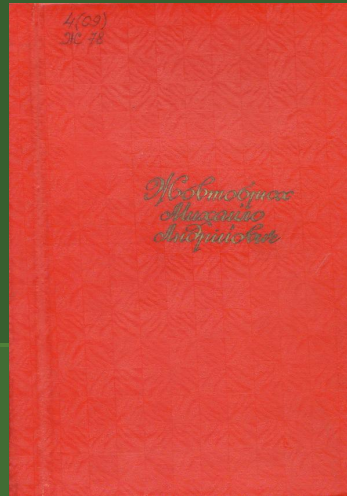
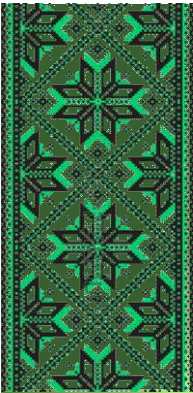
Розкрив роль періодичної преси у становленні української літературної мови та її норм. Дав вичерпний діахронічний опис звукової системи української мови у єдності її фонетичного та фонематичного аспектів. Ініціатор і організатор написання академічної праці «Сучасна українська літературна мови» (у 5 кн., 1969–1973). Автор підручників для вищої школи, в яких відображував останні досягнення науково-теоретичної думки. Лауреат премії ім. І. Франка (1985).

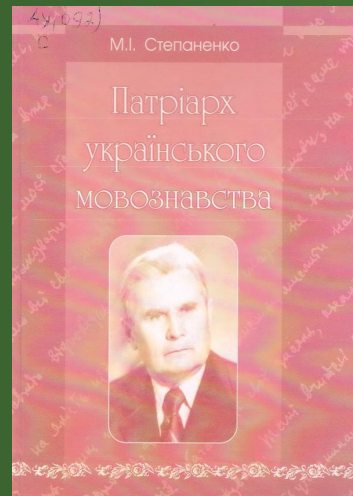
Література про життєвий і творчий шлях

*І в праці, і на відпочинку, і в щасті, і в горі –
завжди наше життя пов'язане з мовою*

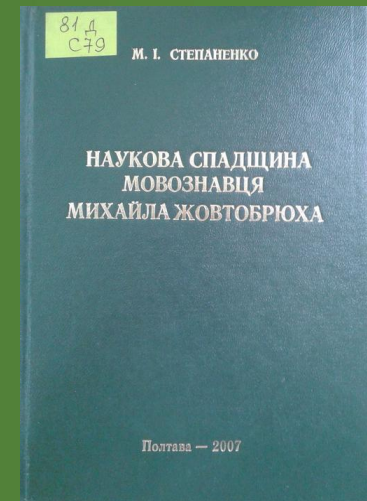
М. Жовтобрюх

Жовтобрюх М.А.
Автобіографія / М.А. Жовтобрюх. – Полтава, 1989. – 59 с.

Степаненко М. І.
Патріарх українського мовознавства
(до 100-річчя від дня народження професора
Михайла Жовтобрюха) /
М. І. Степаненко. - Полтава : АСМІ, 2005. - 113 с.

Степаненко М. І.
Наукова спадщина мовознавця
Михайла Жовтобрюха /
М. І. Степаненко. - Полтава : ВАТ
"Видавництво Полтава", 2007. - 432 с.

-
- ❖ Грищенко А. "Яка радість - вертатися в юність" (Слово про Михайла Жовтобрюха) / А. Грищенко, М. Степаненко // Зоря Полтавщини. – 2005. – № 174. – С. 3.
  - ❖ Грищенко А. Великий зодчий на ниві українського мовознавства / А. Грищенко, М. Степаненко // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2005. – № 7–8. – С. 156–163.
  - ❖ Мацько Л. Класик українського мовознавства / Л. Мацько // Педагогічна газета. – 2005. – № 12. – С. 7.
  - ❖ Степаненко М. І. Рідна мова - його життя (штрихи до портрета професора Михайла Жовтобрюха) / М. І. Степаненко // Слов'янський збірник. – Полтава, 2005. – Вип. IV. – С. 217–227.
  - ❖ Грищенко А. Михайло Жовтобрюх / А. Грищенко // Дивослово. – 2006. – № 6. – С. 37–39.
  - ❖ Степаненко М. Одним одна в душі любов... / М. Степаненко // Освіта. – 2006. – № 26–27. – С. 13.
  - ❖ Хваткова С. Генеза української мови у гіпотезах та концепціях мовознавців ХІХ-ХХ століть / С. Хваткова, Г. Онуфрієнко // Персонал (укр. пошта). – 2006. – № 11. – С. 40–45.
  - ❖ Лазаренко О. Презентували книгу про мовознавця Михайла Жовтобрюха / О. Лазаренко, Т. Александрова // Вечірня Полтава. – 2008. – № 47. – С. 3.

-
- ❖ Жовтобрюх М. А. Відбиття процесу становлення фонологічної системи української літературної мови у творах Г.С. Сковороди / М. А. Жовтобрюх // Мовознавство. – 1972. – № 4. – С. 59–70.
  - ❖ Валюх З. Лінгвістична Полтавщина / З. Валюх, Л. Українець // Рідний край : наук. публіц. худож.-літ. альманах / Полтав. держ. пед. ін-т ім. В. Г. Короленка ; гол. ред. В. Пашенко. – Полтава, 1999. – № 1. – С. 119–121.
  - ❖ Степаненко М. І. Михайло Андрійович Жовтобрюх: людина, педагог, учений / М. І. Степаненко // Історія Полтавського педагогічного інституту в особах : матеріали конф., присвяченої 80-річному ювілею ін-ту / Полтав. держ. пед. ін-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 1995. – С. 113–116.
  - ❖ Жовтобрюх М. А. Самійленко Степан Пилипович / М. А. Жовтобрюх // Історія Полтавського педагогічного інституту в особах : матеріали конф., присвяченої 80-річному ювілею ін-ту / Полтав. держ. пед. ін-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 1995. – С. 153–155.
  - ❖ Жовтобрюх М. А. Мовознавство на кафедрах вищих шкіл республіки (1967-1977) / М. А. Жовтобрюх // Мовознавство. – 1977. – № 5.
  - ❖ Кривонос І. Спасибі, професоре! / І. Кривонос // Радянська освіта. – 1976. – № 27 листоп.
  - ❖ Кривонос І. Спасибо, професор! / І. Кривонос // Библиотекарь. – 1977. – № 8.

-
- ❖ Кулик О. Дарунок, якому немає ціни / О. Кулик // Зоря Полтавщини. – 1982. – № 18 лип.
  - ❖ Кушнір С. Жовтобрюх з берегів Хоролу / С. Кушнір // Голос України. – 2001. – № 9 лист. – С. 13.
  - ❖ Степаненко М. Енциклопедія "Полтавіка" про вчених мовознавців / М. Степаненко // Рідний край : альманах Полтав. держ. пед. ун-ту імені В. Г. Короленка / голов. ред. М. Степаненко. – Полтава, 2013. – № 1 (28). – С. 148–157. – Режим доступу:
<http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/1986/1/Stepan.pdf>.
  - ❖ Баландіна Н. Ф. М.А.Жовтобрюх як дослідник мови української преси / Н. Ф. Баландіна // Рідний край : альм. Полтав. держ. пед. ун-ту імені В. Г. Короленка / голов. ред. М. Степаненко. – Полтава, 2012. – № 2 (27). – С. 75–82. – Режим доступу:
<http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/1867/1/Baland.pdf>.
  - ❖ Будагов Р. А. Портреты языковедов XIX - XX вв. : из истории лингвистических учений / Р. А. Будагов ; ред. В. Н. Ярцева. – М. : Наука, 1988. – 320 с.
  - ❖ Жовтобрюх М. А. Автобіографія / М. А. Жовтобрюх. – К. : [б. в.], 1989. – 120 с.
  - ❖ Степаненко М. І. Патріарх українського мовознавства (до 100-річчя від дня народження професора Михайла Жовтобрюха) / М. І. Степаненко. – Полтава : АСМІ, 2005. – 113 с. – Приватна книгарня Миколи Степаненка.
  - ❖ Степаненко М. І. Наукова спадщина мовознавця Михайла Жовтобрюха / Микола Іванович Степаненко. – Полтава : ВАТ "Видавництво Полтава", 2007. – 432 с. – Приватна книгарня Миколи Степаненка.

Творчий доробок

*Любити мову і добре знати її –
поняття взаємозв'язане*

М. Жовтобрюх

*Вінцем багаторічних трудів стали триста ... праць
[М.А. Жовтобрюха], серед яких – десятки
монографій і підручників для вузів.*

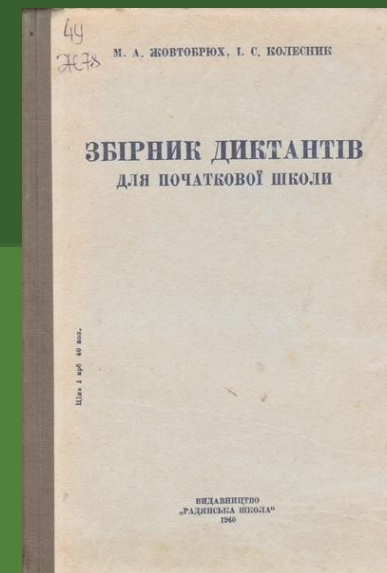
*Його підручники із сучасної
української мови
і історичної граматики
неодноразово перевидавалися
і зараз є одними з основних
у фаховій підготовці вчителів.*

Марія Семенюченко

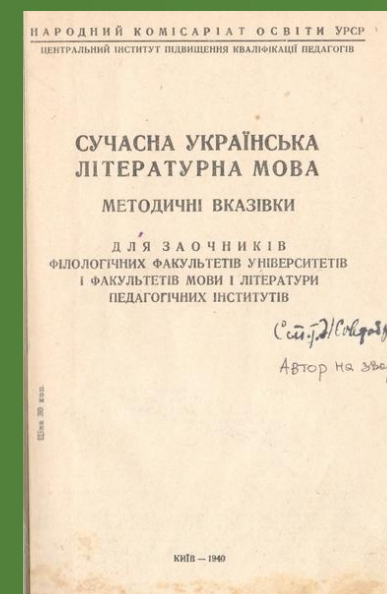
Жовтобрюх М. А.

Збірник диктантів для початкової школи /
М. А. Жовтобрюх, І. С. Колесник. - К. : Рад. шк.,
1940. - 100 с

Жовтобрюх М. А.

Сучасна українська літературна мова :
метод. вказівки для заочників філолог.
фак-тів ун-тів і фак-тів мови і літератури
пед. ін-тів / М. А. Жовтобрюх. - К. : Рад. шк.,
1940. - 28 с.

Жовтобрюх М. А.

Сучасна українська літературна мова : метод. вказівки для заочників філолог. фак-тів ун-тів і фак-тів мови і літератури пед. ін-тів /

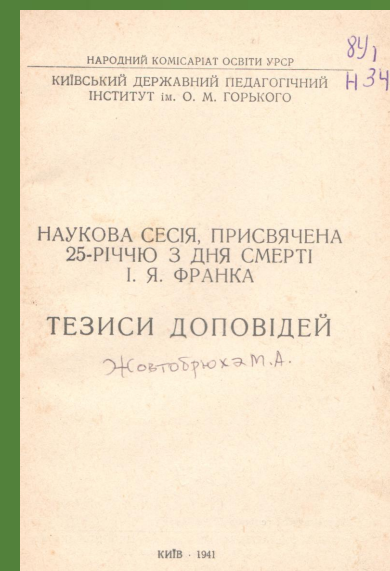
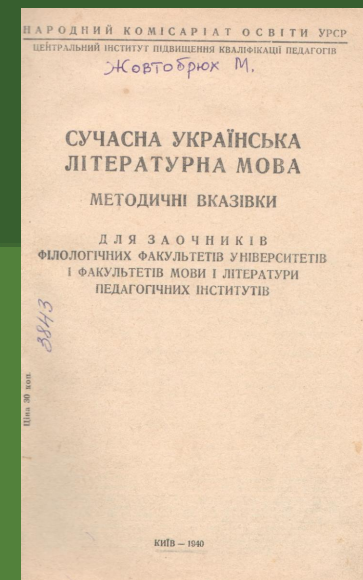
М. А. Жовтобрюх. - К. : Рад. шк., 1940. - 28 с. -

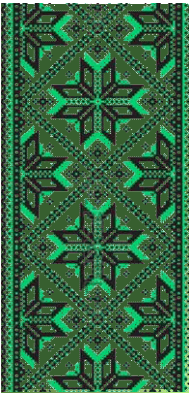
Разом з кн.: Жовтобрюх М. А. Українська мова : метод. вказівки. - К. ; Львів, 1947.

Наукова сесія, присвячена 25-річчю з дня смерті І. Я. Франка : тези доповідей. -

К., 1941. - 19 с. - Разом з кн. : Жовтобрюх М. А.

Сучасна українська мова : метод. вказівки. - К., 1948.

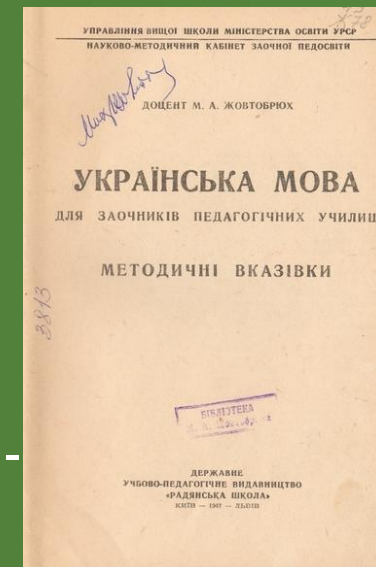
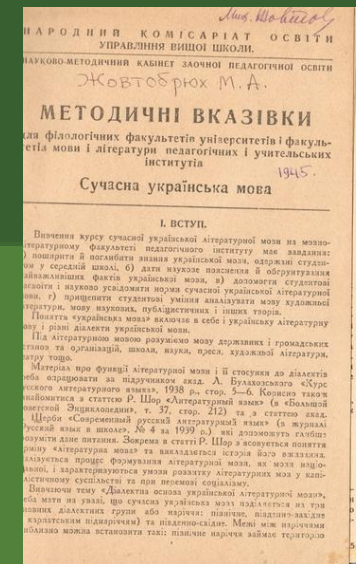

Жовтобрюх М. А.

Сучасна українська мова : метод. вказівки для філологічних фак-тів ун-тів і фак-тів мови і літератури пед. і учительських ін-тів / М. А. Жовтобрюх. - Львів, 1945. - 26 с.

Жовтобрюх М. А.

Українська мова : для заочників пед. училищ : метод. вказівки / М. А. Жовтобрюх ; Наук.-метод. кабінет заоч. педосвіти. - К. ; Львів : Рад. шк., 1947. - 48 с. - (Університет на дому).

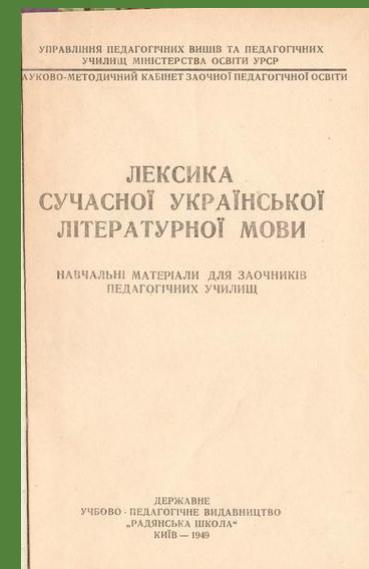
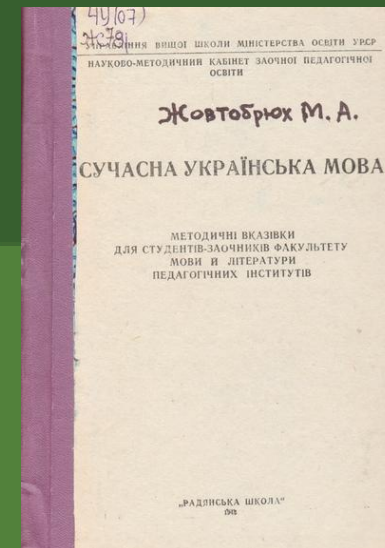

Жовтобрюх М. А.

Сучасна українська мова : метод. вказівки для студ.-заочн. фак-ту мови і літератури пед. ін-тів / М. А. Жовтобрюх. - К. ; Л., 1948. - 70 с.

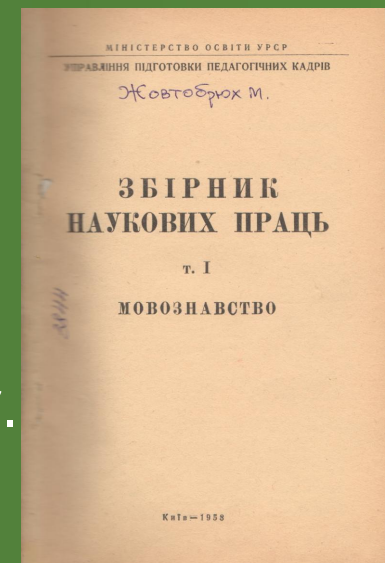
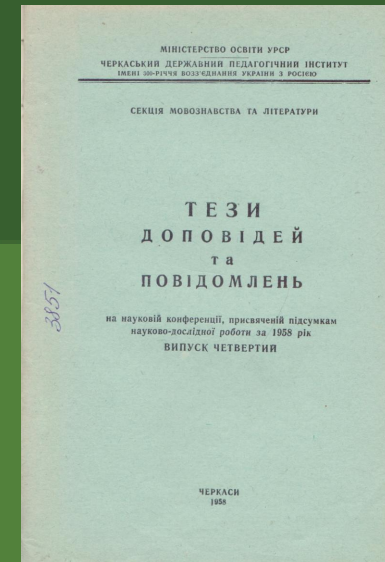
Жовтобрюх М. А.

Лексика сучасної української літературної мови : навч. матеріали для заочн. пед. училищ / М. А. Жовтобрюх. - К. : Рад. шк., 1949. - 24 с.

Тези доповідей та повідомлень : на науковій конференції, присвяченій підсумкам науково-дослідної роботи за 1958 рік. Вип. 4 / Черкас. держ. пед. ін-т. - Черкаси, 1958. - Разом з кн.: Жовтобрюх М. А. Українська мова : метод. вказівки. - К. ; Львів, 1947.

Збірник наукових праць. Т. I. Мовознавство. – К., 1958. - Разом з кн.: Жовтобрюх М. А. Українська мова : метод. вказівки. - К. ; Львів, 1947.

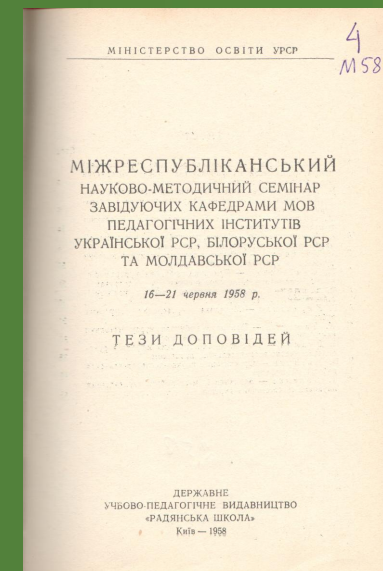
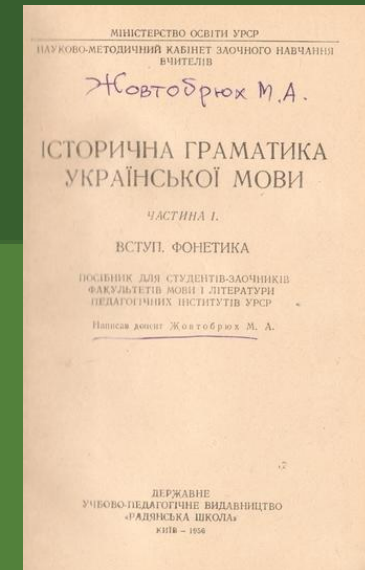

Жовтобрюх М. А.

Історична грамати́ка української мови : посіб. для студ.-заоч. фак-тів мови і літератури пед. ін-тів УРСР. Ч. 1. Вступ. Фонетика / М. А. Жовтобрюх. – К. : Рад. шк., 1956. - 122 с.

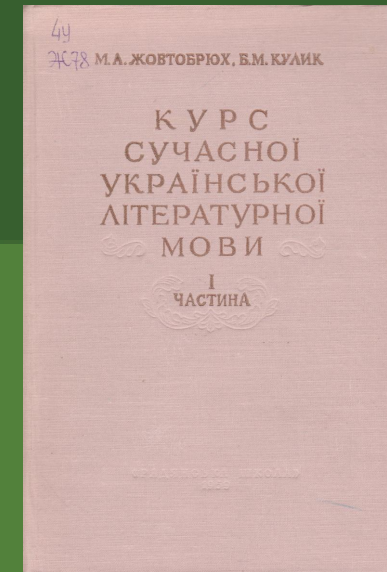
Міжреспубліканський науково-методичний семінар завідуючих кафедрами мов педагогічних інститутів Української РСР, Білоруської РСР та Молдавської РСР : тези доп., 16-21 червня 1958 р. - К. : Рад. шк., 1958. - 48 с. - Разом з кн. : Жовтобрюх М. А. Сучасна українська мова : метод. вказівки. - К., 1948.

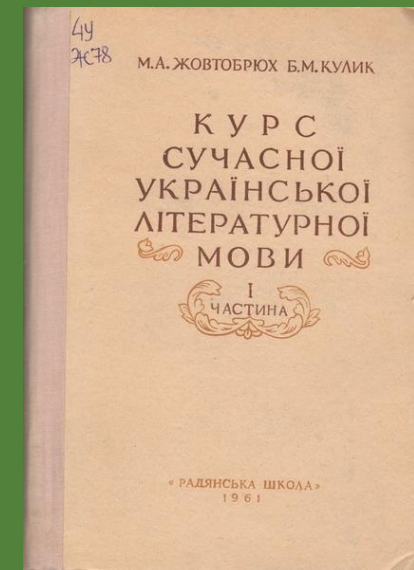
Жовтобрюх М. А.

Курс сучасної української літературної мови /
М. Жовтобрюх, Б. Кулик. - К. : Рад. шк., 1959. –
422 с.

Жовтобрюх М. А.

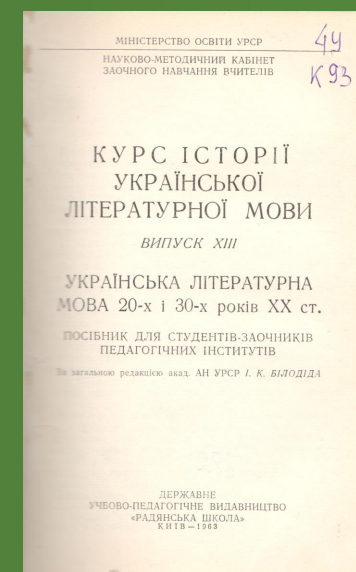
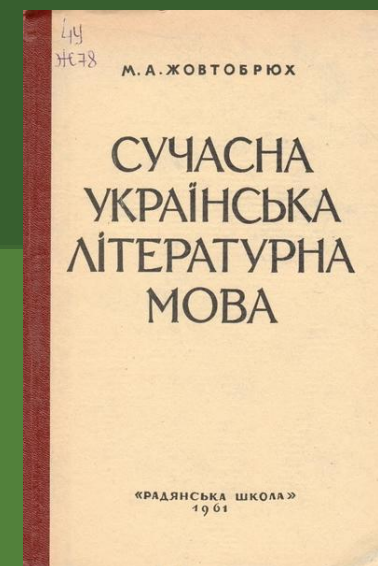
Курс сучасної української літературної мови :
підручник для фак-тів мови і літератури пед.
ін-тів. Ч. 1 / М. А. Жовтобрюх, Б. М. Кулик. –
2-е вид., виправ. - К. : Рад. шк., 1961. - 408 с.

Жовтобрюх М. А.

Сучасна українська літературна мова : Вступ. Лексика. і фразеологія. Фонетика : посіб. для студ.-заочників / М. А. Жовтобрюх. – К. : Рад. шк., 1961. - 131 с.

Курс історії української літературної мови : посібник для студ.-заочн. пед.ін-тів. Вип. XIII. Українська літературна мова 20-30-х років ХХ ст. / за ред. І. К. Білодіда. - К. : Учпедвид, 1963. – 146 с. - Разом з кн.: Жовтобрюх М. А. Історична граматика української мови. - К., 1956.

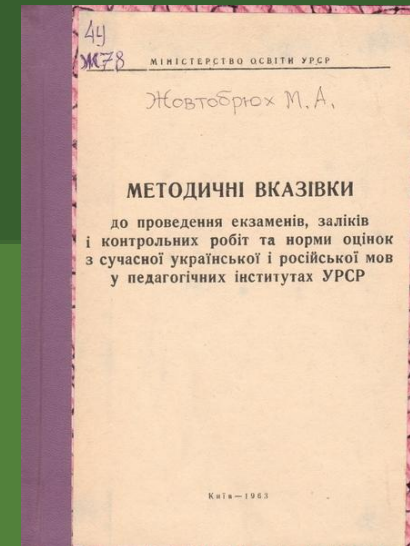

Жовтобрюх М. А.

Методичні вказівки до проведення екзаменів,
заліків і контрольних робіт та норми оцінок з
сучасної української і російської мов у
педагогічних інститутах УРСР /

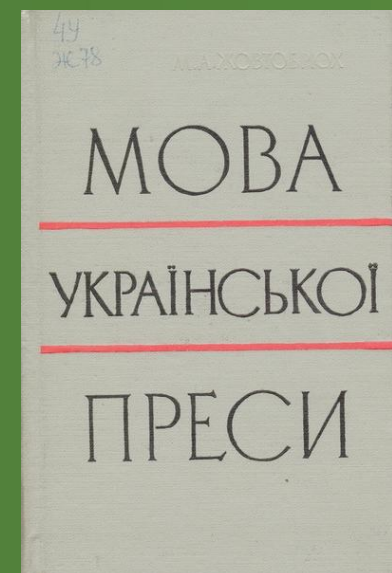
М. А. Жовтобрюх, В. П. Ковальов. - К., 1963. - 30 с.

Жовтобрюх М. А.

Мова української преси : до середини
дев'яностих років 19 століття /

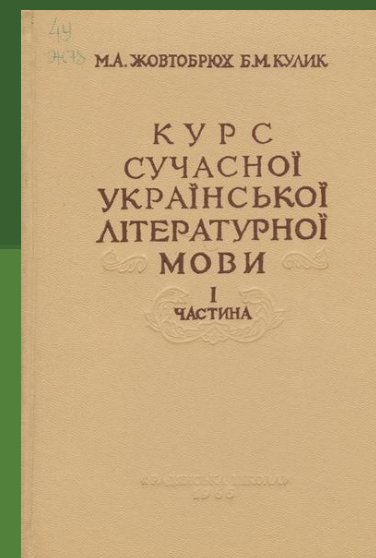
М. А. Жовтобрюх. - К. : АН УРСР, 1963. - 414 с.

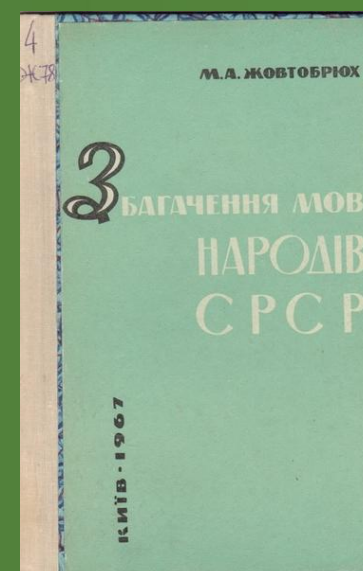
Жовтобрюх М. А.

Курс сучасної української літературної мови :
підручник ф-тів мови і літератури пед. ін-тів.
Ч. 1 / М. Жовтобрюх, Б. Кулик. - 3-е вид. -
К. : Рад. шк., 1965. - 422 с.

Жовтобрюх М. А.

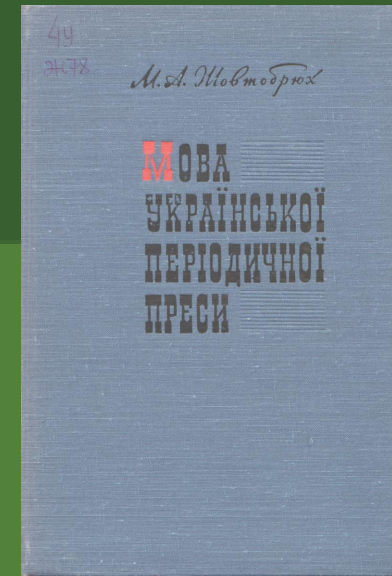
Збагачення мов народів СРСР /
М. А. Жовтобрюх. - К. : Знання, 1967. - 48 с.

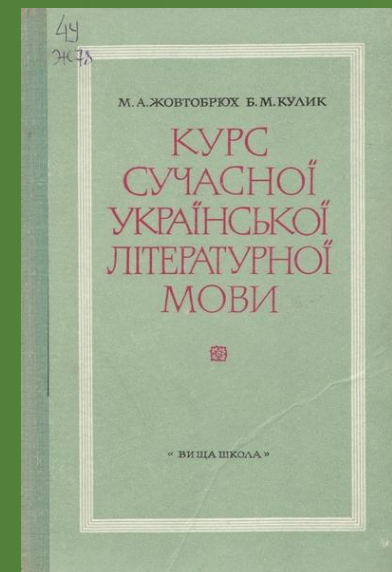
Жовтобрюх М. А.

Мова української періодичної преси : кінець
XIX-поч.XX ст. / М. А. Жовтобрюх. - К. : Наук.
думка, 1970. - 301 с. - Показчик слів: с.283-302. -
Бібліогр.: в приміт.

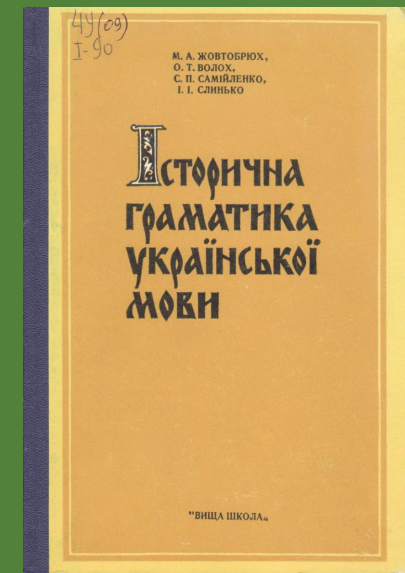

Жовтобрюх М. А.

Курс сучасної української літературної мови :
підручник для філол. ф-тів пед. ін-тів. Ч. 1 /
М. Жовтобрюх, Б. Кулик. - 4-е вид. - К. : Вища шк.,
1972. - 401 с.

Історична грамати́ка української мови : Навч.
посібник для студ.філол.фак. ун-тів та ін-тів /
М. А. Жовтобрюх, О. Т. Волох, С. П. Самійленко,
І. І. Слинько. - К. : Вища шк., 1980. - 319 с.

*Пророчими стали слова його вихованців,
які вони закарбували на подарованій
своєму дорогому й мудрому Вчителеві книзі:
“Ваші щирі труди дали щедрі плоди.
Вони зійдуть усі до зернини.
Довго буде у нас ясний спомин про Вас”*